

Мольер Жан Батист

Амфитрион

**Москва
«Книга по Требованию»**

УДК 82-3
ББК 84-4
Ж27

Ж27 **Жан Батист М.**
Амфитрион / Мольер Жан Батист – М.: Книга по Требованию, 2025. – 65 с.

ISBN 978-5-519-97261-1

ISBN 978-5-519-97261-1

© Издание на русском языке, оформление
«YOYO Media», 2025
© Издание на русском языке, оцифровка,
«Книга по Требованию», 2025

Эта книга является репринтом оригинала, который мы создали специально для Вас, используя запатентованные технологии производства репринтных книг и печати по требованию.

Сначала мы отсканировали каждую страницу оригинала этой редкой книги на профессиональном оборудовании. Затем с помощью специально разработанных программ мы произвели очистку изображения от пятен, клякс, перегибов и попытались отбелить и выровнять каждую страницу книги. К сожалению, некоторые страницы нельзя вернуть в изначальное состояние, и если их было трудно читать в оригинале, то даже при цифровой реставрации их невозможно улучшить.

Разумеется, автоматизированная программная обработка репринтных книг – не самое лучшее решение для восстановления текста в его первоизданном виде, однако, наша цель – вернуть читателю точную копию книги, которой может быть несколько веков.

Поэтому мы предупреждаем о возможных погрешностях восстановленного репринтного издания. В издании могут отсутствовать одна или несколько страниц текста, могут встретиться невыводимые пятна и кляксы, надписи на полях или подчеркивания в тексте, нечитаемые фрагменты текста или загибы страниц. Покупать или не покупать подобные издания – решать Вам, мы же делаем все возможное, чтобы редкие и ценные книги, еще недавно утраченные и несправедливо забытые, вновь стали доступными для всех читателей.

hvad dertil hører, fuldkomment i sin Magt. Nogle flere literære Kundskaber, der vilde have lettet ham Ordenes rigtige Behandling, kunde man have ønsket ham selv, og hans Sangkompositioner noget mindre harmonisk Fylde og noget mere Uddannelse fra Smagens Side, for at sætte dem ved Siden af det Bedste i deres Slags.»

Hartmanns næste store Værk var Musiken til Ewalds »Fiskerne«, opført første Gang den 31te Januar 1780. Ogsaa denne Komposition var fra først af tiltænkt en Anden, nemlig den sachsiske Kapelmester Naumann, som havde gjort Lykke i Stockholm med sin svenske Opera »Amfion«. Men Amfion, som Gustaf den Tredie henrykt kaldte ham, vilde eller turde ikke paatage sig Arbejdet, og man tyede atter til Hartmann. Herved maa dog bemærkes, at da der først blev Tale om, at Naumann skulde komponere »Fiskerne«, var Musiken til »Balders Død« endnu ikke opført. Det kunde ellers se ud som en Tilsidesættelse, at Hartmann saaledes atter ved denne Lejlighed kun stod som i Reserve, især da man veed, at personligt Hensyn og Sværmeri for fremmede Børnetheder dengang gjorde sig saa stærkt gjældende som nogensinde. Her skal anføres et Exempel, hvor dette var Tilfældet. I 1786, da Prindsesse Lovise Augusta skulde formæles med Prindsen af Augustenborg, vilde man endelig have Naumann, hvem tre Hoffer stredes om, og hvis danske Opera »Orfeus og Eurydice« nylig var bleven opført, til at komponere Festkantaten, uagtet han den Gang var rejst hjem til Dresden. Følgen var, at, da man skulde bruge Musiken, var kun første Del indtruffen. Anden Del maatte Hartmann i en Fart komponere, og i denne Skikkelse blev Formælingskantaten opført.

Beskæftigelsen med Musiken til »Fiskerne« og det lykkelige Udfald af dette Arbejde, i hvilket Hartmann efter Samtidens Dom viste sig som Ewalds herligste Kommentator, synes at have ført Komponisten tilbage til »Balders Død« udrustet med nye Kræfter, nye Ideer og Erfaringer. Aaret efter at »Fiskerne« var kommet paa Scenen, indbyder han nemlig til Subskription paa Klaver-Udtog baade af dette Syngespil og af »Balders Død«, det sidste »med en næsten paa ny dertil udarbejdet Musik«. Partitur og Stemmer i det kgl. Theaters Archiv vise ogsaa, at Musiken til »Balders Død« senere er bleven opført i den nye, bredere og fyldigere udarbejdede Skikkelse, som er lagt til Grund ved nærværende Udgave. For enkelte Nummers Vedkommende kan der endog paavises tre forskellige Bearbejdelser. De omtalte Klaver-Udtog vides derimod ikke nogensinde at være udkomne, saa lidt som tolv nye Sinfonier eller, som de ogsaa kaldes, Sonater, der ved samme Lejlighed bebudedes.*) Kun enkelte udvalgte Stykker af Musiken til »Balders Død« og »Fiskerne« bleve siden trykte i 2det Bind af Schiørrings »Arier og Sange« (1789)**), hvori ogsaa findes et Par Sange af Hartmanns andre Arbejder for Theatret, Musiken til det franske Syngestykke »Hyrdinden paa Alperne« (1783) og Birgitte Catharine Boyes heroiske Skuespil »Gorm den Gamle« (1785). Uffes Visc af det sidste Stykke »Rolls Skattekonges fejg og ræd etc.« hørte længe tit vore populære Viser og synges endnu. Komponisten har selv benyttet denne »yndede Kæmpevis« som Thema i et Hefte Variationer for Klaver og Violin, der udkom hos Sønnichsen. Andre Visemelodier af Hartmann bleve optagne i Schiørrings »Selskabssange« (1785). Til La Bordes »Essai sur la musique« (1780) optegnede og meddelte han efter Opfordring endel gamle norske og islandske Folkemelodier.

Hartmanns Stilling var ikke misundelsesværdig, enten man ser hen til de knappe Indtægter eller til Beskaffenheden af det lille Kunstnersamfund, der udgjorde hans daglige Omgangskreds. Forholdene i Kapellet under Sarti, Scalabrini og dennes Efterfølger Wernicke havde udviklet sig paa en overordenlig uheldig Maade. Der blev nedsat en Kommission for at afhjælpe Manglerne, og denne gjorde sig megen Umage for at bevæge Naumann til at overtage Kapellets øverste Ledelse. Dette kunde han imidlertid ikke bestemme sig til, men han vilde komme og ordne det og bringe det paa en anstændig Fod. Efter hans Beskrivelse var det i den elendigste Forfatning. »Kronprindsen indrømmede selv, at uagtet han ikke var nogen Kjender eller stor Ynder af Musik, indsaar han alligevel, at hans Faders Musik var slet, rent ynkelig, og det vilde være bedre, om Kongen aldeles ikke havde nogen Musik end en saa slet.« Paa fem, sex forlignelsesfulde Mænd nær, bestod Kapellet nemlig af uduelige og usædelige Mennesker, som man havde antaget uden Prove og Valg, og som havde sneget sig ind ved Protektion og Bestikkelse. Ved Reorganisationen i Vinteren 1785—86 kom Kapellet til at bestaa af 40 Medlemmer. Wernicke gik af, og

*) En ældre Symfoni af Hartmann skal være stukken i Amsterdam 1777.

**) Blandt de der optagne Musikstykker af »Fiskerne« er ogsaa en Omarbejdelse af Rogerts allerede da almindelig udbredte Melodi til »Kong Christian stod ved højen Mast«. Denne Hartmannske Variant gik ikke i sin Helhed over i Folkemunde, men synes dog at have medvirket til at give Nationalmelodien dens endelige Form.

paa Naumanns Anbefaling blev derefter Schulz kaldt hertil som Kapelmester. I de senere Aar af sit Liv kom Hartmann saaledes til at virke sammen med denne lige saa elskelige som indsigtfulde Kunstner. Ligeledes havde den unge Kunzen allerede da taget Ophold i Kjøbenhavn.

Der kan nævnes flere Kantater af Hartmann, opførte af forskellige musikalske Selskaber, f. Ex. »I Helligdommens klare Flammer etc.« af Chr. Hertz, en anden, opført i »Det forenede musikalske Selskab« paa Kongens Fødselsdag 1792 — en ældre Musik med nye Ord — ligeledes af Hertz. Texterne til disse ere bevarede, Musiken næppe. Nogle faa større og mindre Brudstykker er visnok Ait, hvad der nu er tilbage af denne Art. Der var i de Dage et sandt Raseri for Koncerter. Hoffet havde om Sommeren paa Fredensborg to Koncerter om Ugen. Om Vinteren holdtes kun nogle Passionskoncerter i »Apartement-Salen« paa Christiansborg. Men saa var der Musikforeningerne og Klubberne. Det var Klubbernes Tid, og hver af dem havde gjerne sin ugenlige Koncert, saa det var ingen Overdrivelse, naar der blev paastaet, at man i Kjøbenhavn kunde gaa paa Koncert hver eneste Aften hele Vinteren igjennem. Hartmann dirigerede i 1783, og uden Tvivl flere Aar, den ugenlige Koncert i Giethusets Sal, »Concert noble«, den fornemste og brillanteste af dem alle. Vinteren 1784—85 førte han an i »Det harmoniske Selskab«, hvis Koncerter i denne Saison af alle ægte Kjendere bleve betragtede som de første i Byen. I Orchestret, som var betydelig stærkere besat end Kapellet, sad dettes Kunstnere Side om Side med Professorer og Kammerherrer. Desuden medvirkede Theatrets Sangere og Sangerinder. Utilstrækkeligheden af de kunstneriske Kræfter, der raadedes over, Koncerternes Hyppighed og den gennemgaaende Sammenblanding af kunstneriske og selskabelige Formaal gav maaske mange af disse Musikopførelser et noget diletantagtigt Præg. Men der var en Frejdighed og Lyst til at følge med Tiden, som gjorde overbærende mod Manglerne ved Udførelsen. Et Værk, som havde gjort Opsigt i Paris eller London, vilde man hellere høre middelmaadig gjengivet, end slet ikke kjende det. Man veg ikke tilbage for de største Opgaver. Saaledes blev Musiken til Sacchinis Opera »Renaud« opført paa en af Giethuskoncerterne i 1786. Aar 1791 gav »Kronprindsens Klub« Glucks »Orfeus«. Andre Koncertprogrammer optages af store Brudstykker af Glucks »Armide« og »Iphigénie en Tauride« (1787), af Piccinnis Opera af samme Navn, hans »Roland« og »Atys«. Paa Faste-koncerterne var den italienske og tysk-italienske Kirkemusik repræsenteret ved Oratorier af Jomelli og Salieri, Hasse og Naumann. En Gang, i 1786, vovede »Det harmoniske Selskab« sig endog ind paa Udførelsen af Händels »Messias«. Ideen udgik fra Hartmann. »Koncertmester Hartmann sagde til K. (Kunzen),« hedder det i en Beretning herom, »at man havde læst i Aviserne om, hvor prægligt de Händelske Kompositioner vare blevne opførte i London, og hvor store Virkninger disse Gæniets og Flidens Mesterværker havde øvet paa Tilhøernes Ører og Hjerter. Man havde derfor besluttet ogsaa her at give hans »Messias«, for at høre, hvilke Virkninger den maatte frembringe, naar den blev slet opført.« Det blev den, og Virkningen var derefter; men Ideen vidner ligefuldt om Hartmanns Interesse for det Store, Dybe og Ædle i hans Kunst.

Som Koncertspiller optraadte Hartmann baade ved Hoffet og paa Theatret, vel ogsaa i Musikforeningernes Koncerter, og han omtales som en betydelig Kunstner paa sit Instrument. Meddelelsen af disse biografiske Notitser erindrer at have set en Violinkoncert af ham i Manuskript i et herværende privat Bibliothek. Professor Lem, en af de største Violinvirtuoser, vi have havt, skyldte ham sin første Uddannelse. Schall nød en kort Tid hans Undervisning i Komposition.

Man faar af de mangelfulde Efterretninger om Hartmanns Liv det Indtryk, at Komponisten til »Balders Død« og »Fiskerne« ikke var stort lykkeligere her i Verden end deres af Livets Storme saa sørgelig medtagne Digter. Finere Naturer ville have Solskin og blide Kaar for at udfolde sig; men det havde Hartmann ikke. Der tales om en ugunstig Skæbne, som hindrede ham i at udrette alt det for Kunsten, som hans Geni gav Ret til at vente, men det forties, hvori denne Skæbnens Ugunst bestod. Maaske var det fra først af uheldige økonomiske Forhold, som Omsorgen for en ret talrig Familie maatte gjøre endnu pinligere, der forbitrede ham Livet og lammede hans Virksomhed; thi saa Meget veed man, at han døde i Fattigdom. Nedtrykt af Modgang og Bekymringer og uskikket til at varetage sin tidligere Embedsgjerning levede han sin sidste Tid og døde den 21de Oktober 1793, henved 67 Aar gammel. — Det var en smuk Tanke af Schulz at aabne Koncerlen i Slotskirken til Fordel for Kapellets Enkekasse Skærlørdag 1793 med en Musik af den gamle Koncertmester, der stundede til Hvile: »Jesu Døds-Angest i Urtegaarden«, en Passionssang af Edvard Storm; ogsaa »Det harmoniske Selskabs« Faste-koncert bragte et Slykke af Hartmann: »Forloserens Død, Opstandelse og Himmelfart« af C. Hertz. Efter

Skik og Brug stroede en af Hartmanns Venner nogle poetiske Blomster paa hans Grav, af hvilke disse to Linier bør tages med her som Træk af et Billede, Tiden ellers næsten ganske har udvisket:

»Du warst fromm, warst gut und bieder,
Fromm als Vater, fromm als Mann.«

Hartmann var gift med Margarethe Elisabeth Wilken, en Datter af Guldsmed Wilken i Plöen. Han efterlod sig flere Børn, af hvilke to bleve Musikere. En Kantate af Johan Ernst Hartmann den Yngre opførtes 1789 i »Musikens Dyrkeres og Elskeres Selskab«. Denne Søn var først Organist ved Frederiks tyske Kirke paa Christianshavn og blev siden Kantor ved Roskilde Domkirke. Den anden, August Vilhelm Hartmann, var ved Faderens Død endnu i en ung Alder. Schall tog sig af ham, underviste ham og fik ham ind i Kapellet som Violinist, fra hvilken Stilling han gik over til at blive Organist og senere Kantor ved Garnisons Kirke. Han var Fader til J. P. E. Hartmann.

V. C. R.

INDHOLD.

	Side
Nr. 1. Duet: Egn, som tryk af stolte Fjelde	1.
- 2. Arie: Taare, sig, hvorfor du rinder	5.
- 3. Arie: Et Egeru, som leger	8.
- 4. Arie: Vrede, naar din Ild kun ulmer	14.
- 5. Terzet: Over Bjerg, over Dal	18.
- 6. Duet: Kun Trælle kan frygte	29.
- 7. Arie: Lad Klipper sitre	34.
- 8. Terzet: Buldrende brøle Nastronds Flammer	38.
- 9. Arie: Først blander Haabets Glands vort Oje	41.
- 10. Arie: O himmelske Magter	44.
- 11. Finale: Tordner, brøler! Storme, tuder!	47.

BALDERS DØD

1

af

JOH. HARTMANN.

Nº1. DUET.

(1. Akt; 1. Scene.)

Allegro.

PIANO.

f *fp*

Led. * Led. * Led. * Led. *

Balder.

Egn, som stolt af tryg - ge

fp *fp* *fp* *f* *mf*

Led. * Led. * Led. * Led. * Led. * Led. *

Fjel - de ro - lig trod - ser Him - le - ne!

p *cresc.* *mf* *f marcato*

Led. *

Thor.

Vis - dom, Dyd og Mod og Væl - de

p *Bl.* *Str.* *Bl.* *cresc.*

Led. * Led. * Led. * Led. *

Stukket af C. Stange, Kjøbenhavn.

D. M. IX.

spaar du di - ne Dyr - ke - re, spaar du di - ne

p *mf* *Bl.* *mf* *p* *cresc.*

Leo. *

Dyr - ke - re, spaar du di - ne Dyr - ke - re.

mf *p* *f*

Viol.

Balder.

0 - - - - - dins rø - - - - - de Pi - - - - - le gli - - - - - de mat - - - - - te

f *p* *f* *p* *f* *p* *f* *p*

Leo. *V* *

fra din haar - de Si - - - - - de, So - - - - - len smel - ter ej din Sne.

f *p* *f*

Thor.

Prøv, om Kam - - pens Bul - - der skræk - ker, om den kjæl - - ne

fp *cresc.*

Leo. *

D. M. IX.

Vel - - lyst svæk - ker dem, som ho paa Klip - - per -

ne, dem, som ho paa Klip - per - ne!

mf *f* *f*

*Led. ** *Led. ** *Led. **

mf *dim.*

Un poco più allegro. Balder.

Egn, som stolt af tryg - ge Fjel - de

Egn, som stolt af tryg - ge Fjel - de

Un poco più allegro. Viol. 1.

Viol. 2. mf

ro - - lig trod - ser Him - le - ne, ro - - lig trod - ser Him - le - ne!

ro - - lig, ro - - lig trod - ser Him - le - ne, ro - - lig trod - ser Him - le - ne!

cresc. *f* *p*

Vis - dom, Dyd og Mod og Væl - de, og Mod og Væl - de, Vis - dom, Dyd,

Vis - dom, Dyd og Mod og Væl - de, og Mod og Væl - de, Vis - dom,

Dyd og Mod, Mod og Væl - de spaar du,

Dyd, Dyd og Mod og Væl - de spaar du, *cresc.*

spaar du, spaar du di - ne Dyrke - re, spaar du di - ne

spaar du, spaar du di - ne Dyrke - re, spaar du di - ne

mf *p* *mf* *f*

Leo. * *Leo.* *

Dyr - ke - re, spaar du di - ne Dyr - ke - re, spaar du di - ne

Dyr - ke - re, spaar du di - ne Dyr - ke - re, spaar du di - ne

p *mf* *f*

Dyr - ke - re .

Dyr - ke - re.

fz fz fz

tr

f

1 2 3

tr

And. * *And.* * *And.* * *And.* *

Andante con moto.

Nº 2. ARIE.

(1. Akt, 2. Scene.)

Viol.

mf dolce

f p

f p

mf

Cor.

And. *

Balder.

Taa - re, sig, hvorfor du rin - der paa den Stol - tes ble - ge

cresc.

p

f p

f p

And. *

Kin - der ved et u - - be - sjæ - let Ler, ved et u - - be - sjæ - let Ler?

p

pp

Grunne, lad — lad af, lad

poco a poco crescendo

af at græ-de! Ak, du spil-der kun din Smer-te! Det af

p cresc. p

Sorg be-spænd-te Hjer-te, som din Med-ynk skul-de glæ-de, ak, det Hjer-te slaar ej

mer! ak, det Hjer-te slaar ej mer!

f p f p mf

Taa-re, sig, hvor-for du riu-der paa den Stol-tes ble-ge Kin-der ved et

p